

A PEILLÉRDI SZŐLŐHEGYEN ÉLŐ LAKOSSÁG ÉLETKÖRÜLMÉNYEINEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA. KUTATÁSI JELENTÉS

AN EMPIRIC STUDY ON THE LIFE OF THE "INHABITANTS" OF THE PEILLÉRD VINEYARD. RESEARCH REPORT

MOLNÁR DÁNIEL

Összefoglalás

A TAMASZ Alapítvány és az Úszfergár Lajos Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat egy új jelenséget azonosított Pécsen és a várost övező településeken szőlőhegyein az elmúlt években. A pszichiátriai és/vagy szenvedélybeteg hozzátartozókkal élő családok „kútelepítők” beteg családtagjaikat olcsón megvásárolható kistelekekre. A kiköltöztetett személyek aztán szépen a kismeretű telkeken élnek tartósan, abszolút jellemzően komfort-fokozat nélküli, lakás céljára nem alkalmas épületekben, ellátatlanul-gondozatlanul élnek mindennapjaikat. Végeken a településrészekben a szociális ellátórendszer nehezen hozzáférhető és a szolgáltatások nehezen érhetők elben potenciális károsítói. Az ellátatlan személyek néhány év után jellemzően igen leromlott mentális és fizikai állapotban jelennek meg a pécsi hajléktalan-ellátórendszer valamely szegmensében. A jelen kutatás eredményei alapján szükséges egy szociális munkás heti rendszerességgel jelenléte a területen. A probléma hatékony megoldása a közösségi munka eszközeivel lehetséges.

Kulcsszavak: nem lakás céljára szolgáló ingatlan, pszichiátriai betegség, szenvedélybetegség, hajléktalan-ellátás, empirikus vizsgálat

Abstract

An emerging new problem has been identified by the agencies and organizations providing care for homeless individuals and families in Pécs, Hungary, and its environment. Under the pre 1989 former state socialist regime most of the population lived in large blocks of flats but were also allowed to purchase small parcels (usually 500-1,000 m² in size). Such parcels are still available for relatively low purchase prices in less prestigious areas. Some families, in order to cope with family members who are experiencing mental health or chemical dependency issues purchase such parcels that often contain very primitive shelters (i.e. huts) clearly not intended as permanent housing and move the troubled family member there. These out of the way parcels do not have access to regular city services and needed social services cannot easily reach potential clients in trouble. Due to the difficulty of rapidly responding to the needs of this segment of our population many show up after some years in far worse physical and emotional conditions seeking help from our local Pécs homeless system of care. Based on the analysis we recommend that in order to reduce the burden of treating very seriously neglected persons through our already burdened homeless system of care a social worker be assigned to provide regular (weekly) outreach and preventive care for the persons in such circumstances. We also suggest that targeted community development efforts may help ameliorate the problem.

Keywords: locations not meant for permanent housing, chemical addiction, mental health, social policy, homeless services, empirical research

A kutatás célja

A TÁMASZ Alapítvány és az Esztergár Lajos Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat egy új jelenséget azonosított Pécsen és a városát övező települések szőlőhegyein az elmúlt években. A pszichiátriai és/vagy szenvedélybeteg hozzátartozókkal élő családok gyakran „kitelepnék” beteg családtagjaikat olcsón megvásárolható kistelkekre. A kiköltöztetett személyek azután ezeken a telkeken élnek tartósan, ahol jellemzően komfort-fokozat nélküli, lakás céljára nem alkalmas épületekben, ellátatlanul-gondozatlanul élnek mindennapjaikat. Fiziken a településrészekben a szociális ellátórendszer nehezen hozzáférhető, és a szolgáltatások is nehezen tudják elérni potenciális klienseiket. Az ellátatlan személyek néhány év után jellemzően igen leromlott mentális és fizikai állapotban jelennek meg a pécsi hajléktalan-ellátórendszer valamely szegmensében.

A kutatási folyamat kezdetén az alábbi célkitűzést fogalmaztuk meg: A péllérdi Szőlőhegyen élő lakosság feltérképezésével lehetőség nyílik a településrészen élő személyek szociális szolgáltatásokra vonatkozó szükségletének felmérésére. Becsülhetővé válik azon személyek száma, akik a későbbiekben megjelennek a pécsi hajléktalan ellátás rendszerében, ezáltal tervezhetővé válik a részükre nyújtandó szolgáltatások szervezése. További hangsúlyos eredménye lehet a vizsgálatnak, hogy az arra épülő hatékony prevenció-s-intervenció-s program segítségével megelőzhetővé válik az ellátatlan személyek teljes leépülése és marginalizációja.

Annak érdekében, hogy a kutatás célkitűzéseit megvalósíthassuk, az alábbi kutatói kérdéseket fogalmaztuk meg:

- Hányan élnek állandó jelleggel a péllérdi Szőlőhegyen?
- Milyen szocio-demográfiai ismérvekkel jellemezhetőek az érintett terület állandó lakosai?
- Milyen arányban vannak jelen ezen a településrészen a hajléktalanságot vagy egyéb szociális krízishelyzetet megelőző pszichoszociális státuszban lévő személyek?

A kérdésekre többféle módszer kombinálásával kerestük a választ, ezeket a következő részben tekintjük át.

A kutatás módszerei, az adatgyűjtés lebonyolítása

A releváns információk összegyűjtését két fázisban valósítottuk meg: először felig strukturált szakértői interjúkat készítettünk a területet jól ismerő szakemberekkel, majd a lakosság körében végeztünk kérdőíves adatfelvételt. A Szőlőhegy jelentős kiterjedésű területet foglal magába, a lakosság megoszlásáról, fellelhetőségéről pedig csak megközelítő adatokkal rendelkeznek a hivatalos szervek. Az adatfelvétel tehát jelentős humánerőforrás-szükséglet bevonását valószínűsítette, hivatásos kérdezőbiztosok alkalmazásától viszont a korlátozott anyagi lehetőségek hiányában el kellett tekintenünk. Emiatt döntöttünk úgy, hogy a kutatásba bevontjuk a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karjának szociális munka szakos hallgatóit. Az érintett diákok elsősorban a másodéves hallgatók közül kerültek ki: a szak tanterve lehetővé biztosított arra, hogy egy szakszociológiai kurzus (*A társadalom problémái; szociológiája*) tematikáját a kutatás szükségleteinek megfelelően építsük fel. Az 2008/2009-es tanév során a következő témakörök kerültek tárgyalásra:

- a szegénység szociológiai aspektusai;
- kutatásmódszertani alapismeretek;
- a kérdezőbiztosi munka sajátosságai;
- hajléktalanság Pécsen és környékén;
- kapcsolatfelvétel pszichiátriai betegségekben szenvedőkkel.

A két utolsó témakör megfelelő szakmaisággal történő bemutatásához meghívott előadókat kértünk fel: a hajléktalanságról a Tamasz Alapítvány munkatársai (Kiss János és Szűcs Attília András), a pszichiátriai betegségekről pedig a pécsi Krízisambulancia (Baranya Megyei Kórház Mentálhigiénés Intézet) vezetője, dr. Árkovits Amaryl tartott előadást.

A hallgatók aktívan részt vettek a kutatás tervezési munkáiban, valamint sor került a kérdezői szituáció előzetes gyakorlására.

A szakértői interjúk lebonyolítására 2009. márciusában került sor a Pellérdi Polgármesteri Hivatal épületében. Interjúalanyaink között a terület illetékes körjegyzője, a pellérdi polgármester, a Szőlőhegyen szolgálatot teljesítő mezőőr és védőnő, továbbá egy, a Szőlőhegyet jól ismerő önkormányzati munkatárs szerepeltek.

A kérdőíves adatfelvételben 2009. májusában első alkalommal 16, másodszor 41 szociális munka szakos hallgató vett részt. Mindeket adatfelvételi napon jelen voltak a pellérdi polgármesterek, akik segítettek beazonosítani az állandóan lakott ingatlanokat, továbbá jelenlétükkel hozzájárultak a kutatás „hivatalos” jellegének megerősítéséhez, ezzel nagymértékben növelve a válaszadási hajlandóságot. A hallgatók helyszíni szállításában a Tamasz Alapítvány volt segítségünkre. Az adatfelvétel időszakában folyamatos oktatói jelenléttel biztosítottunk a területen, valamint pszichiáter végzettségű óraadó munkatársunk is a Szőlőhegyen tartózkodott. Az adatfelvételi stáb illesztése összetételével azt próbáltuk elérni, hogy a folyamat során felmerülő nehézségek bármilyen típusára azonnal és helyben tudjunk megoldást biztosítani.

Eredmények

A szakértői interjúk legfontosabb megállapításai

Az interjúk egyik legfontosabb megállapítása alátámasztotta a kutatás kiinduló problémafelvetését: a Szőlőhegyen élők körében magasabb a hátrányos helyzetűek aránya, mint Pellérd belterületén. A jelenség oka a sajátos népességmozgással magyarázható, a külterületi besorolás és a hiányos infrastruktúra miatt alacsonyabb telekárakkal jellemezhető területre jelentős számban költöztek kedvezőtlen anyagi körülmények között élő családok, többek között az Örménságból. Tény az is, hogy a Szőlőhegyen az előzőtől eltérő jellegű népességcsoportok is élnek, sokan a városnál egészségesebb környezet, illetve a kedvezőbb rezsi-költségek miatt költöztek ide Pécsről. A területen élő népesség jelentős szociális feszültséget okoz Pellérden. Ennek oka az lehet, hogy a nyolcvanas évekig a Szőlőhegyen kizárólag hobbikertek voltak, tehát az állandó lakosok jelenléte maximum néhány évtizedes múltat tekint vissza.

A kiköltözők gyakran figyelmen kívül hagyják a külterületi besorolást: mivel folytatólagosan, életvitelszerűen laknak a Szőlőhegyen, üzemszerű települési szolgáltatásokat várnak el. Az önkormányzat az infrastrukturális szolgáltatások bevezetésével kapcsolatban jelentős nehézségekkel néz szembe. A külterületek fejlesztéséhez kevés lehívható vagy

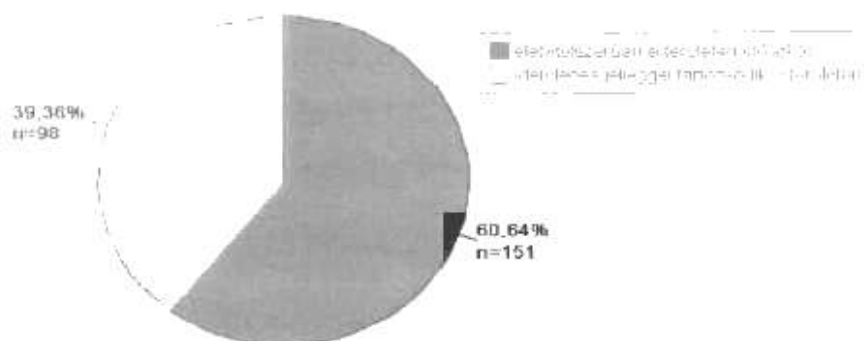
pályázható forrás áll rendelkezésre, a belterületbe vonás viszont megoldhatatlan feladatokat róna a településre. További problémát jelent a szőlőhegyi lakosság heterogén viszonyulása az infrastrukturális fejlesztésekhez: a csatornázási munkálatok önkormányzati előkészítése megnőttént, viszont a hozzávetőlegesen 250 háztartás között csak 100-110 olyan volt, amelynek lakói vállalták volna a fejlesztéshez kapcsolódó anyagi hozzájárulás kifizetését. Sikerként könyvelhető el a kommunális szolgáltatások bevezetése. Ezt annak ellenére sikerült megvalósítani, hogy a szolgáltató cég (Dél-Dunántúli Kommunális Szolgáltató Kft.) számára a terület ellátása nem rentábilis. A jövőbeni fejlesztési tervek között szerepel a közvilágítás kiépítése, amelynek költsége 10 millió Ft körül van, a fenntartás éves szinten további 4-5 millió Ft-os kiadást jelentene.

A bejelentett lakosok száma kb. 250 fő. A települési előjárók szerint a ténylegesen érvitelyszerűen itt élő személyek száma ennek a duplája, nagyjából 500 fő. A Szőlőhegyen több mint 1000 helyrajzi szám található, ezeknek a felén található valamilyen épület.

A kérdőíves vizsgálat mintája, szocio-demográfiai jellegzetességek

A kérdőíves vizsgálat során összesen 124 háztartásból sikerült értékelhető adatokat felvennünk. Ezekhez a háztartásokhoz összesen 258 személy kapcsolódik, közülük 151 fő tekinthető állandó lakosnak (1. sz. ábra). Az adatok feldolgozása során elsősorban az általuk megfogalmazott gondolatokat vettük figyelembe a szociális ellátórendszer lehetséges fejlesztésének vonatkozásában, viszont egyes kérdések esetében (pl. az infrastrukturális szükségleteknél) az ideiglenes, legtöbbször hétfégi telekkel rendelkező lakosok véleményeit is megjelenítjük a beszámolóban.¹

A válaszadók megoszlása a tartózkodás jellege szerint

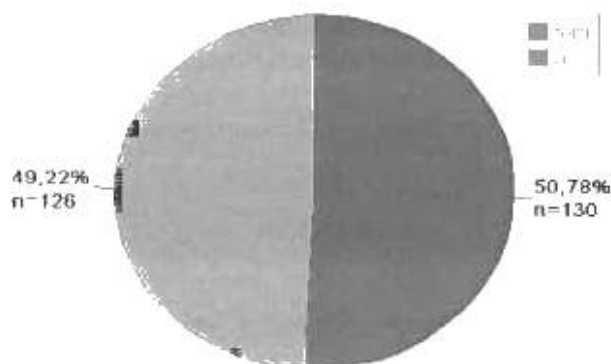

1. sz. ábra

¹ Az adarfelvételhez kapcsolódó beszélgetésekből kiderült, hogy az állandó lakosok egy része már a kiköltözés előtt is rendelkezett szőlőhegyi ingatannal – amely akkor még hétfégi házként funkcionált. A hétfégi teleken tevékenykedő válaszadók szerepeltetését az is indokolja, hogy több esetben egyértelműen a Szőlőhegyen érvitelyszerűen lakó emberek nevezték másodlagos lakhelynek a területet.

A két nem közel azonos arányban van jelen a vizsgált vázartásokban, a férfiak aránya 50,78%, a nőké 49,22% (2. sz. ábra).

Nemi megoszlás a mintában

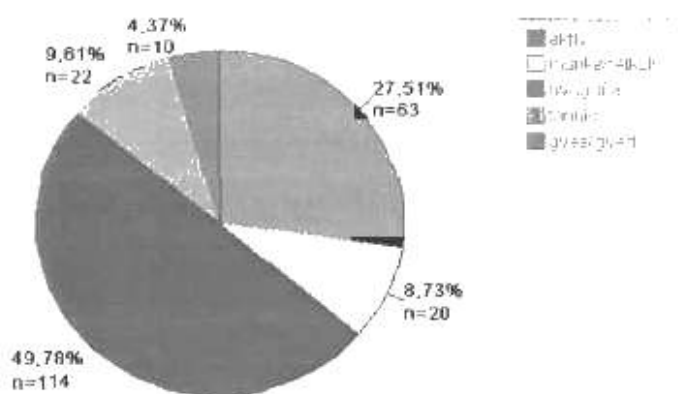

2. sz. ábra

A mintában szereplő lakosok legfiatalabbika egy néhány hónapos csecsemő, a legidősebb személy pedig 80 éves volt. Az átlagos életkor 43,31 év (22,12 évnyi szórás mellett).

A teljes minta legnagyobb csoportját a nyugdíjasok teszik ki, arányuk megközelíti az ötven százalékot (3. sz. ábra). A magas arány annak tudható be, hogy a hétrégi telkek tulajdonosai (művelői) elsősorban ebből a körből kerülnek ki.

A mintában szereplő személyek munkaerőpiaci státusza

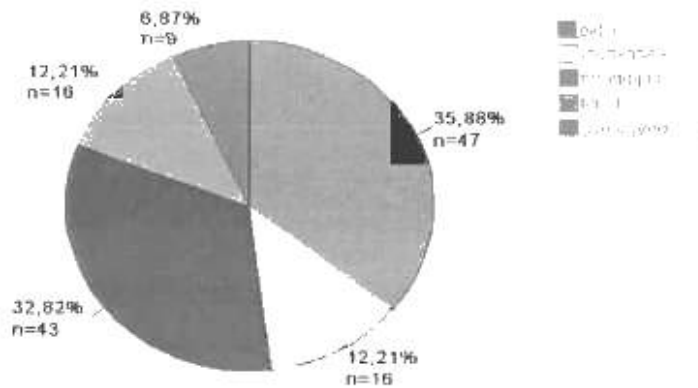

3. sz. ábra

Reálisabb képet kapunk a Szőlőhegyi populációról, ha csak azoknak a megoszlását vizsgáljuk, akik állandó jelleggel itt élnek. Ebből a diagramból már világosan kiderül, hogy a regionális átlagnál kedvezőtlenebb munkaerő-piaci számarányok jellemzik a lakosság összetételét. Az állandó lakosok mintájában 12,21%-os a munkanélküliek aránya, ez az érték a Dél-dunántúli

régióban 11,0% volt 2009 első negyedévében.² Még kedvezőtlenebb a helyzetkép, ha az aktivitási arányt vizsgáljuk meg: a Szőlőhegyen ez mindössze 35,88%, szemben az 50,5%-os regionális értékkel.

A mintában szereplő állandó lakosok munkaerőpiaci státusza

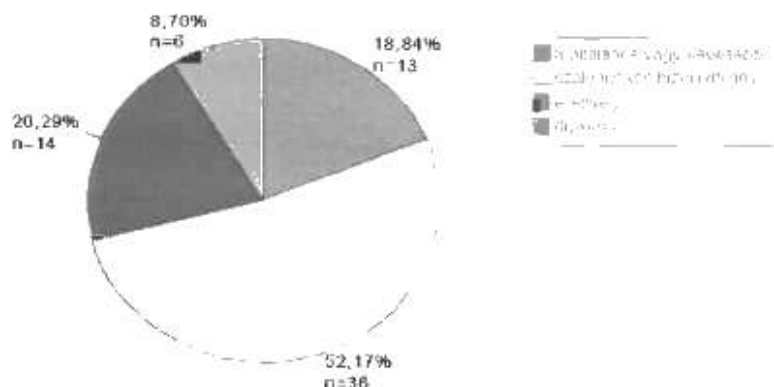
4. sz. ábra

Kedvezőtlen képet mutat a munkaképes korú lakosság legmagasabb iskolai végzettségének megoszlása is. A 2008. évi magyarországi³ átlaghoz képest:

- alulreprezentáltak a diplomával rendelkezők (8,7% a 19%-kal szemben);
- alulreprezentáltak az érettségizettek (20,29% a 30%-kal szemben);
- felülreprezentáltak a szakmunkás végzettségűek (52,17% a 30%-kal szemben);
- nagyjából azonos arányban vannak jelen a maximum általános iskolai végzettséggel rendelkezők (18,84% a Szőlőhegyen, 20% országosan).

A végzettségek megoszlását az 5. számú ábra mutatja be.

A mintában szereplő 25-64 éves állandó lakosok legmagasabb iskolai végzettsége

5. sz. ábra

2 Munkaerő-piaci jellemzők 2009. I. negyedévében. Statisztikai tükör, Budapest: KSH, 2009. 06. 09.

3 Magyarország, 2008. Budapest, KSH, 2009.

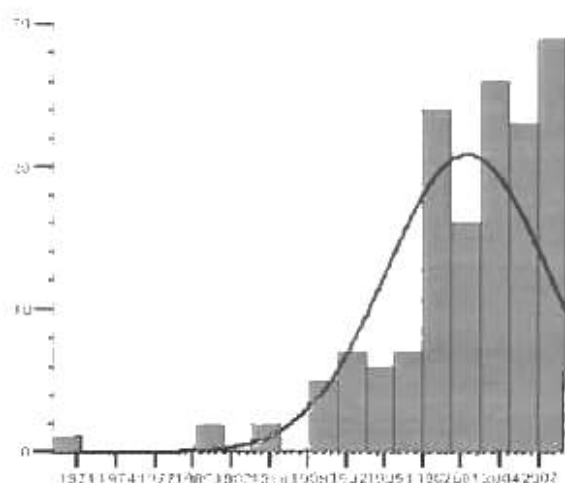
Lényeges kérdés, hogy a minta miként viszonyul az alapsokasághoz. Mivel az adatgyűjtés során igyekeztünk valószínűségi mintavételt megvalósítani, meghatározhatjuk az egyes gyakorisági megoszlásokhoz tartozó konfidencia-intervallumot. Ennek értéke kérdésenként (a válaszok megoszlásának és a válaszok számának függvényében) változik, általánosságban azonban elmondható, hogy a $\pm 5,5$ -10 százalékos tartományban mozog. Ez azt jelenti, hogy a kutatási jelentésben szereplő százaléktételek nagy valószínűséggel⁴ maximum 10 százalékponttal térnek el attól az eredménytől, amit a Szőlőhegy összes lakosának megkérdezése során kapnánk.

A kérdőíves vizsgálat eredményei

A vizsgálat válaszadóinak többsége a rendszerváltozás után költözött a Szőlőhegyre. Ez a tény összhangban van azzal a szakértői interjúk során elhangzott megállapítással, miszerint a terület benépesülése a nyolcvanas években kezdődött el. A kiköltözések számának növekedésében minden bizonnyal szerepet játszottak olyan makrotársadalmi tényezők is, mint például az alternatív életformák elfogadottabbá válása. Az adatgyűjtés során több olyan válaszadóval találkoztunk, akik egyfajta szabad, természetközeli életmód elérhetőségének reményében választották a szőlőhegyi lakhatást.

A kiköltözés időpontját bemutató hisztogram (6. sz. ábra) értelmezésekor azt is figyelembe kell vennünk, hogy a mintában szereplő gyermekek (az állandó lakosok esetében a 18 év alattiak aránya 24,8%-on jelent) szükségsszerűen az „újabb” lakosok számát növelik.

A Szőlőhegyre költözés időpontja

6. sz. ábra

A költözés időpontját variancia-analízis segítségével vetettük össze néhány egyéb tényező (pl. anyagi helyzet megítélése, veszélyeztetettség stb.) hatásával. Szignifikáns kapcsolatot egyik változó-pár esetén sem találtunk, viszont az átlagok összevetése során felfedeztünk

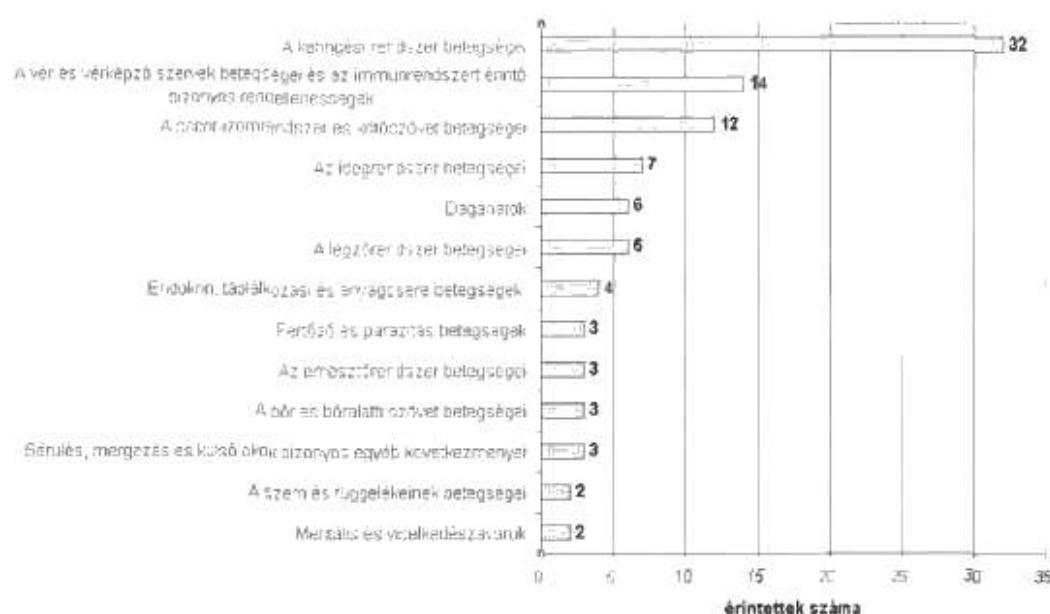
⁴ A számítás 95%-os megbízhatósági szintet feltételez, tehát 20 megismételt vizsgálatból csak egy esetben kapnánk eltérő eredményeket.

egy lényeges összefüggést: a 2001-ben vagy később a Szőlőhegyre költöző lakosok egyfelől fiatalabbak⁵, másfelől a vizsgált szempontok alapján magukat veszélyeztetettebbnek érzik, mint a régebbi lakosok.

A Szőlőhegyen élő személyek körében jelentkező betegségek tipizálásánál a BNO-10 kódrendszer⁶ topológiáját vettük alapul. Az eredmények igazodnak a hazai (és európai) trendekhez, a huzamosabb ideig fennálló betegségek közül a keringési betegségek (a magas vérnyomás, a szív- és érrendszeri problémák) szerepelnek az első helyen. A kimagasló elemszámot tovább növeli a második helyen szereplő betegségcsoport (vér és vérképző rendszerhez kapcsolódó problémák), amelynek jelentős gyakoriságát részben egy adatfelvételi hiba eredményezte: a kérdezőbiztosok több esetben ide sorolták a magas vérnyomást.

Érdekes még kiemelni az idegrendszer betegségeit, illetve a mentális és viselkedészavarok körét. A gyakoriság arra utal, hogy bár a *pszichiátria tárgy körébe* tartozó problémák jelen vannak a területen, a jelenségre irányuló célzott közösségi intervenciót nem szükséges megvalósítani.

A mintában szereplő személyek betegségei

7. sz. ábra

A szociális szolgáltatásokkal kapcsolatban elsősorban a kiinduló problémára kell visszautalnunk: a Szőlőhegyen élő lakosság csak néhány szolgáltatáshoz jut hozzá helyben. Valószínűleg ennek tudható be, hogy a kliensek száma minden területen rendkívül alacsony, és ezzel párhuzamosan az egyes szolgáltatásokra igényt tartó személyek száma sem jelentős (8. sz. ábra). A vizsgálat során az is kiderült, hogy a válaszadó háztartások közül mindössze kettő áll rendszeres kapcsolatban szociális munkással.

5 Elnél a vizsgálatnál természetesen csak a felnőtt lakosokra vonatkozóan kerestük az összefüggéseket.

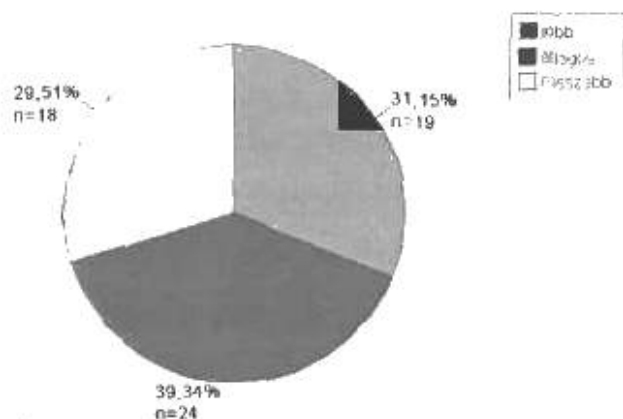
6 BNO-10: A betegségek és az egészséggel kapcsolatos problémák nemzetközi statisztikai osztályozása (10. revízió), Budapest: Népjóléti Minisztérium, 1995

8. sz. ábra

A háztartás gazdasági helyzetének megítélésénél a válaszadók legnagyobb hányada (39,34%) az átlagos kategóriát jelelte meg, nagyjából ugyanannyian voltak, akik valamennyivel kedvezőbbnek (31,15%), ill. kedvezőtlenebbnek (29,51%) ítélték helyzetüket.

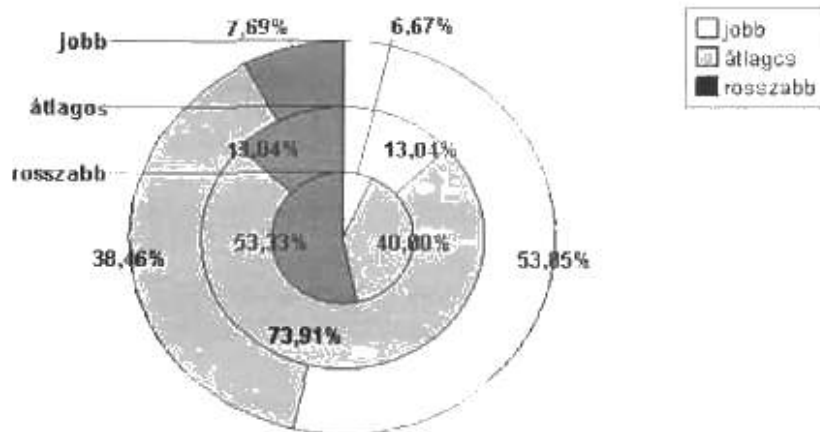
A háztartás gazdasági helyzetének megítélése a magyarországi átlaghoz képest

9. sz. ábra

A Szőlőhegy gazdasági helyzetének megítélése elsősorban a saját háztartás helyzetével korrelál. (A két változó Cramer-féle asszociációs együtthatójának értéke 0,423, ez közepesen erős kapcsolatra utal.) A saját helyzetüket rossznak értékelő válaszadók többsége a Szőlőhegy egészét is kedvezőtlen helyzetűnek ítéli, és hasonló módon, a jobb helyzetűek szerint a területen a magyarországi átlagnál kedvezőbb helyzetben lévő személyek élnek (10. sz. ábra). Ez a jelenség arra utal, hogy a különböző helyzetű társadalmi csoportok közötti kapcsolatok szerény intenzitásúak, így formán nehezen valószínűsíthető a közös „szőlőhegyi identitás” fennállása.

A háztartás és a Szőlőhegy gazdasági helyzetének megítélése

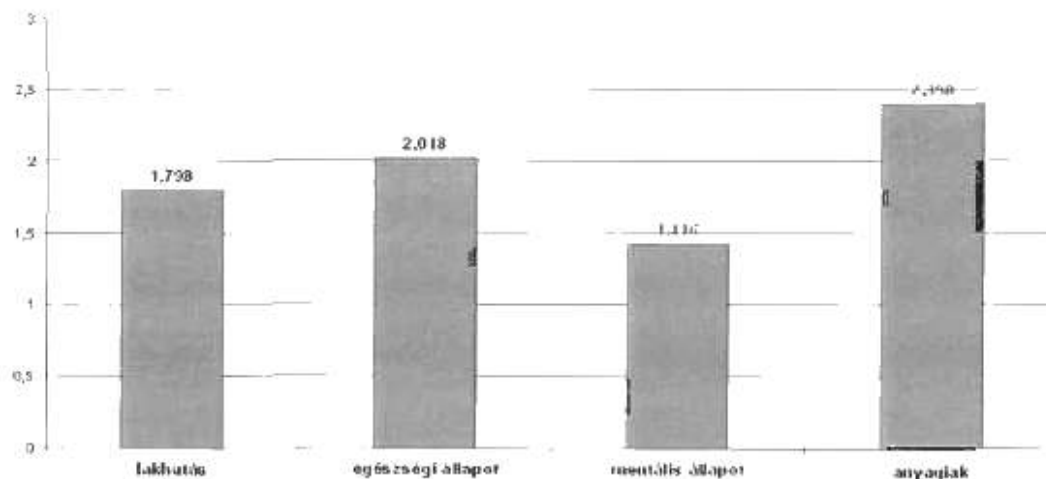
10. sz. ábra

A gazdasági helyzet aránylag kedvező megítélésével párhuzamosan, a veszélyeztetettséget elsősorban az anyagi javak megszerzésének és fenntartásának terén érzékelik a szőlőhegyiek. A kérdéskört egy ötfokozatú skálán vizsgáltuk, ahol az „1” az egyáltalán nem veszélyeztetettet, az „5” pedig a teljes mértékben veszélyeztetettet jelentette.

A szubjektív veszélyeztetettség-érzet meghatározásából (11. sz. ábra) az derül ki, hogy legjelentősebb problémaforrásként a pénzügyt jelölik meg a válaszadók, majd az egészségi állapot és a lakhatás következik. Az utóbbi kategória alacsony értéke kedvező előjel a pécsi hajléktalan-ellátás szempontjából; valószínűsíthető, hogy a közeljövőben nem kell számítani nagyobb létszámú új kliensre a jelenleg a Szőlőhegyen élő populációból.

A legkisebb mértékű veszélyeztetettség-érzet a mentális állapothoz kapcsolódik, bár az is tény, hogy ezt a problémát lehet a legnehezebben elmondani egy válaszadási szituációban.

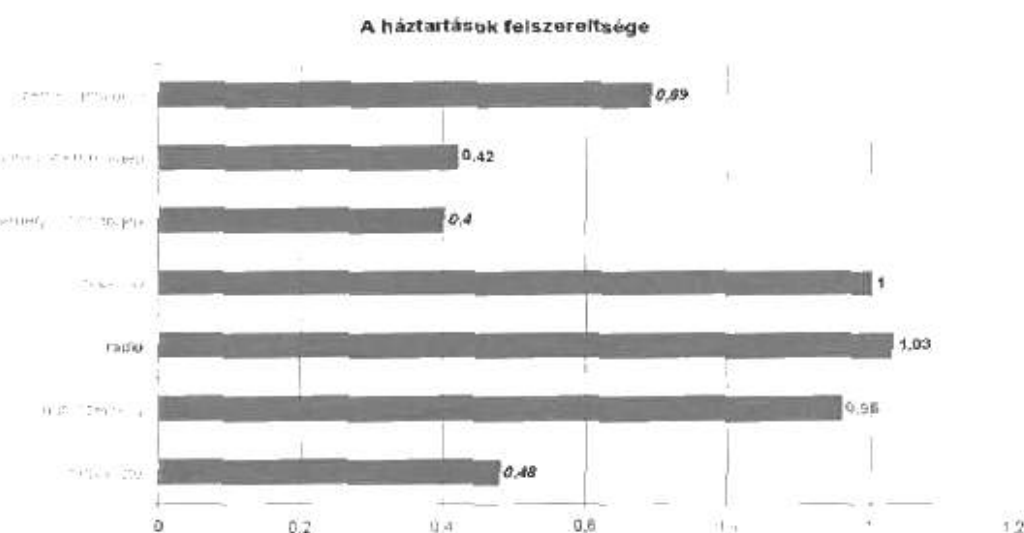
A veszélyeztetettség mértékének megítélése

11. sz. ábra

Mivel a szociális problémák, különösen a hajléktalanság kiindulópontja valamilyen kapcsolati probléma, megpróbáltuk meghatározni a háztartások kapcsolati tökéletesség mértékét. A kérdés minőségi aspektusait a kérdőíves módszer korlátai miatt nem tudtuk kellő alapossággal vizsgálni, azonban a számszerűsíthető eredmények is sokatmondóak: a háztartások tagjai háztartásonként átlagosan 10 barátról, 11 aktív rokoni kapcsolatról és 6 közvetlen munkatársról számoltak be. Az ilyen kapcsolatok hiánya a veszélyeztetettség releváns mutatóit jelent: a 124 háztartás közül 21-hez nem kapcsolódik egyetlen barát sem, 17 esetben nincs egyetlen aktív rokoni kapcsolat sem, a közvetlen munkatársi kapcsolatok pedig 109 esetben hiányoznak. Ennek függvényében érdekes kérdés, hogy a háztartások tagjai kikkel vannak kapcsolatban, adott esetben kikhez fordulhatnak segítségért. Orvossal 82, önkormányzati ügyintézővel 31, pedagógussal 30, pappal vagy lelkésszel 17, védőnővel 16, szociális munkással pedig mindössze 2 háztartás áll kapcsolatban.

A háztartások többsége rendelkezik legalább egy rádió- és televíziókészülékkel, hűtőszekrényel, valamint személygépkocssal is (12. sz. ábra). A különálló fagyasztószekrények alacsony száma arra utal, hogy az eredendően mezőgazdasági funkciójú területen csak a lakók kisebb hányada folytat jelentősebb (háztart.) gazdálkodási tevékenységet. A számítógép(ek) birtoklásához kapcsolódó keresztművelés vizsgálatok azt mutatják, hogy ezeknél a készülékeknél nem az anyagi helyzet vagy a végzettség számít, hanem az életkor a meghatározó: minél fiatalabbak a háztartás lakói, annál valószínűbb a számítógép jelenléte.

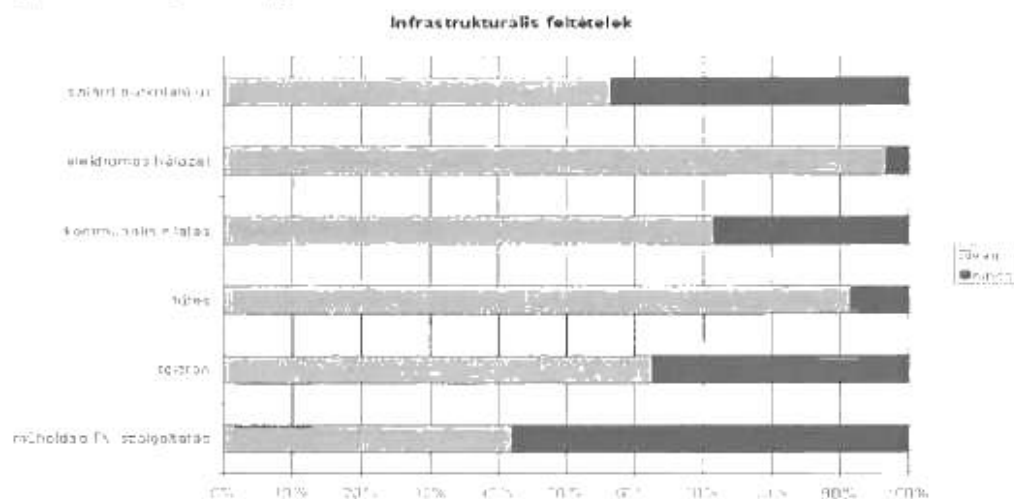

12. sz. ábra

Az infrastrukturális feltételek a kiindulópontként szolgáló elképzelésünkben kedvezőbb képet mutatnak: bár a közüzemi szolgáltatások, illetve a települési infrastruktúra részleges hiánya a válaszadók többségének problémát jelent, *hírvetős komfortélethet-javító lehetőségekkel* jelentős arányban élnek a lakosok. (13. sz. ábra)

Kutatási eredményeinkkel összevetendő országos adat a kommunális ellátás és a műholdas televízió-szolgáltatás vonatkozásában áll rendelkezésre: 2007-ben a magyarországi

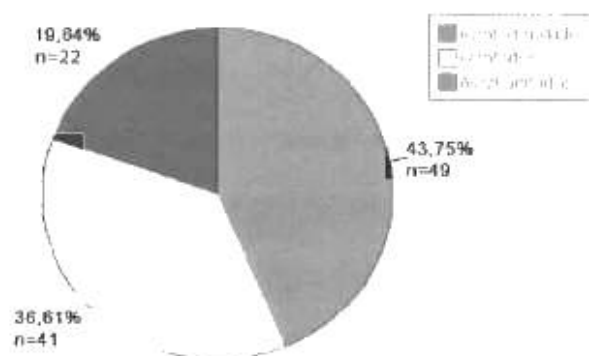
háztartások 92%-a volt bevonva a szervezett szemétszállításba, a Szőlőhegyen ez az arány nagyjából 20 százalékponttal kisebb. A műholdas televízió-szolgáltatás esetében éppen ellenkező a helyzet: az országos arálynak (16,6%)* két és félszerese az ilyen típusú szolgáltatást igénybe vevő lakosok aránya. Természetesen ez a magas érték a kábeltelvíziós szolgáltatás hiányával magyarázható.

13. sz. ábra

A komfortfokozat esetében a környező településekhez (ill. Pellérd belterületéhez) képest kedvezőten a helyzet. Az összkomfortos ingatlanok mindössze az ingatlanállomány ötödét teszik ki, de a problémát elsősorban a komfort nélküli ingatlanok magas aránya jelenti (43,75%).

A vizsgált háztartások komfortfokozata

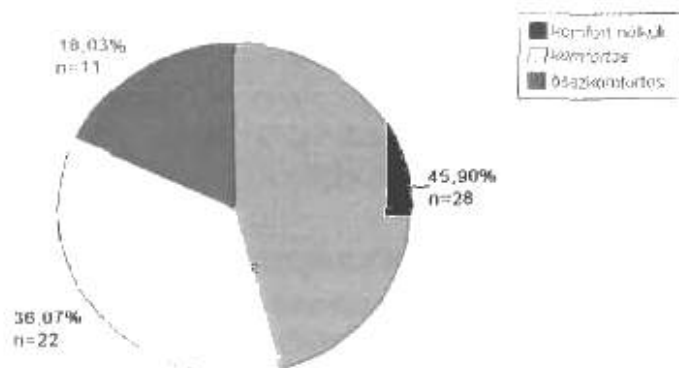
14. sz. ábra

7 A települések infrastrukturális ellátottsága, 2007. Statisztikai tükr. II/145. 2008.

8 Hírközlési és médiafogyasztási szokások, lakossági attitűdök. NHH-Ariosz, 2008.

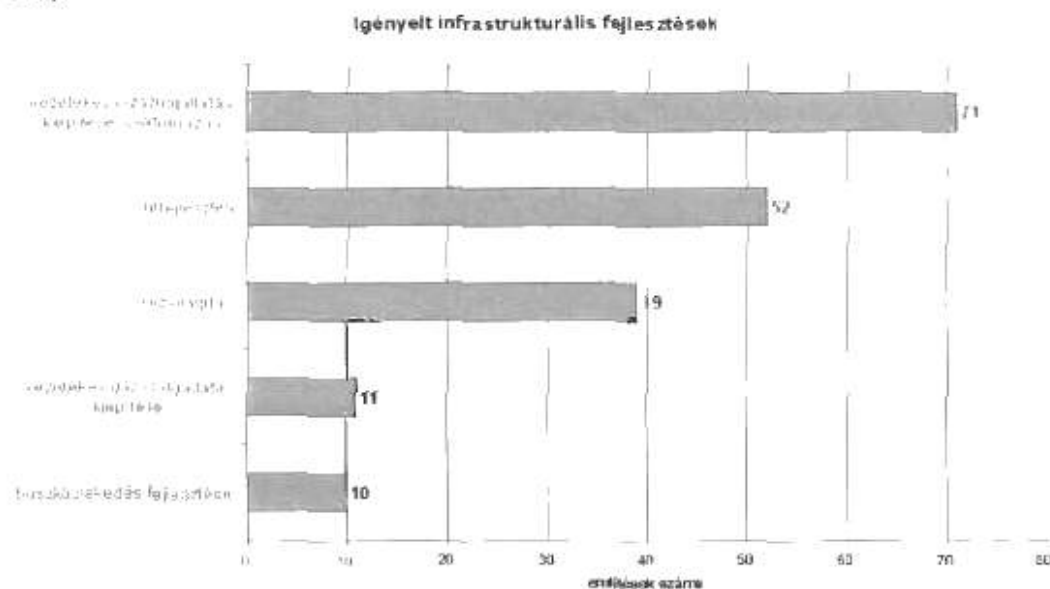
Meglepő eredményt kapunk az állandóan lakott ingatlanok komfortfokozatának vizsgálatakor. Amint az a 14. számú ábrából kiderül, ebben a körben még az átlagos szőlőhegyi ingatlanoknál is rosszabb a helyzet: alacsonyabb az összkomfortos (18,03%) és magasabb a komfort nélküli (45,90%) ingatlanok aránya.

Az állandóan lakott háztartások komfortfokozata

15. sz. ábra

Az igényelt infrastrukturális fejlesztések sorában a víz- és csatornahálózat kiépítése áll az első helyen. Többen említették az út- és közvilágítás-fejlesztés szükségességét is (16. sz. ábra).

16. sz. ábra

Az infrastrukturális fejlesztésekhez képest viszonylag csekély számban jelentek meg másfajta fejlesztési igények: a szociális területről a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, az egészségügyi fejlesztések köréből az orvosi rendelés, a kereskedelmi szolgáltatások közül pedig a vegyesbolt hiányát említették többen.

Összegzés, javaslatok

A kutatás során összegyűjtött adatok alapján a következő megállapításokat fogalmazhatjuk meg:

1. A pellérdi Szőlőhegyen körülbelül ötszáz személy él életvitelszerűen.
2. A Szőlőhegyen élő személyek szocio-demográfiai összetétele kedvezően képet mutat: jelentős arányban vannak jelen a gazdaságilag hátrányos helyzetű, inaktív társadalmi csoportok, továbbá a területen élők az átlagnál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek.
3. A vizsgálat eredményeképpen 12 veszélyeztetett háztartást azonosítottunk. A veszélyeztetett háztartásokban 26 személy él. Ez a csoport a mintában szereplő 151 lakos 17,2%-át teszi ki. Kutatásunk eredményei alapján, a valószínűsíthető teljes populáció nagyságát figyelembe véve, a Szőlőhegyen kb. 86 személy él veszélyeztetett helyzetben.

A kutatás eredményei és tapasztalatai alapján a következő javaslatokat tartjuk megalapozottnak:

1. A pécsi napéktalan-ellátásból a pellérdi Szőlőhegyre történő erőforrás-kiszervezési nem tartjuk szükségesnek. Költséghatékonyabb megoldást jelentene egy széleskörű tájékozottsággal és kompetenciával rendelkező szociális munkás, mint esetmenedzser heti rendszerességű jelenléte, aki teljes körűvé tenné a terület többszörösen hátrányos helyzetű lakosainak feltrékepezését, egyúttal elátna a szükséges tanácsadói, esetközvetítői feladatokat.
2. A csatornázási munkálatokhoz kapcsolódó tervezési szakaszt érdemes lenne folytatni. A projekt eredményes lebonyolításához alulról építkező tervezési szakasz beiktatását javasoljuk: bár a koordináció szükségszerűen az Önkormányzat hatáskörébe tartozik, a kezdeményezéshez és a lakosság aktivizálásához kapcsolódó feladatokat érdemes lenne a Szőlőhegyen élő személyek részére delegálni.
3. Véleményünk szerint a terület fejlesztéséhez elsősorban a helyi közösség fejlesztése lenne szükség. A több válaszadó által hiányolt út- ill. irányjelzők telepítése például kiváló apropója lehetne a helyi lakosok részvételével megvalósuló rendezvénynek.

TIZENÉVESEK LELKI TRAUMAI BÉKEIDŐBEN ÉS HÁBORÚS HELYZETEBEN: ÖSSZEHASONLÍTÓ TANULMÁNY

PSYCHOSOCIAL VULNERABILITY AND POTENTIAL POSTTRAUMATIC SYMPTOMS FORMATION IN ADOLESCENTS IN PEACETIME AND DURING WARFARE

BARÁTH ÁRPÁD

Összefoglalás

A tanulmány a serdülőkorú (11-17 éves) gyermekek két mintáján végzett traumapszichológiai vizsgálatok főbb eredményeit ismerteti. Az egyik (korábbi) vizsgálati minta olyan serdülőkorúakból tevődött össze ($N=172$), akik a délszláv háború idején Horvátországban éltek (1995 tavaszán készült felmérések). A másik vizsgálati csoportot magyarországi tizenévesek alkották ($N=282$), akik a vizsgálatok idején Pécsen és a környező városokban/településeken általános iskolás tanulók voltak (2008 tavaszán készült felmérések). Mindkét mintában egyazon (önkitöltős) kérdőíves módszert alkalmaztunk, amelyben a gyerekek számukra jelentős életeseményeket soroltak fel, és pszichés állapotukat tünetekalakon mérték fel a vizsgálatot megelőző két hét emlékeztető időszkjában (PTSD-12 Kérdőív; Baráth 1996). Az eredmények arra utalnak, hogy mindkét mintában a gyermekek jelentős hányada viszonylag súlyosnak minősíthető lelki sérülésekről számolt be (a magyar mintában 20%, vs. a horvát mintában 37%), annak ellenére, hogy a magyarországi tizenévesek csoportjában az általában tragikusnak minősített veszteségek embílesi gyakorisága alacsony volt.

Kulcsszavak: serdülők, lelki traumák, szociális munka

Abstract

The article presents the main results of a trauma survey conducted with two comparable samples of adolescents (age range 11-17 years): One of the samples ($N=172$) were children surveyed in Croatia during warfare ('95 survey), and the other was consisted of children ($N=282$) attending elementary schools at Pécs and surrounding cities. Both groups were investigated by the same self-administered questionnaire for reporting traumatic life in own life, and for self-assessment of mental well-being in the past two weeks in a series of symptoms scales (PTSD-12 Questionnaire, Baráth 1996). The results unequivocally revealed the fact that in both samples one can find a fair number of children with high scoring vulnerability (prevalence rates 20% in Hungarian, and 37% in Croatian sample), in spite of the fact that Hungarian adolescents reported far less traumatic events in their lives than the children during the war in Croatia.

Key words: adolescents, psychological trauma, social work